

Luftfartsystemet

Flygoperativa procedurer

Kapitel 15 – Radar & Transponder
Kapitel 16 – Undvikande av kollision

Anders Magnusson
ragge@ludd.ltu.se

Radar & Transponder

Radar

Det finns två typer av radar som används för flygtrafikövervakning.

- Primärradar. Skickar ut en signal och väntar på ett eko. Ger bara avståndsinformation. Har använts sedan andra världskriget.
- Sekundärradar. Skickar ut en signal och väntar på ett svar från en apparat på planet som sänder tillbaka en signal. I stort sett det enda som används i västvärlden för luftrumsövervakning idag.

Radar & Transponder

Transponder

Transpondern är en liten mottagare och sändare som finns i flygplanet som svarar på radarvågor.

- Det går att ställa in 4096 olika nummer på den med hjälp av 4 siffror från 0-7.
- Svaret till radarstationen med numret talar om vilket flygplan det är för trafikledaren
- Har en IDENT-knapp som man **INTE** skall trycka in om inte trafikledaren sagt till om det

Radar & Transponder

Transponder

Det finns olika moder på transpondern;

- Mode A – Endast nummersvar
- Mode C – Som A + höjdrapportering
- Mode S – Kan en massa saker, bland annat upprätta datakanaler med andra flygplan.

Mode A är krav i CTR, övrig svensk kontrollerad luft Mode C.

Radar & Transponder

Transponder

Flygplan med TCAS pratar med andra flygplans transpondrar för att undvika kollisioner.

Har man dessutom Mode S så kan två flygplan med TCAS prata med varandra för att komma överens om vad dom skall göra ;-)

Undvikande av kollision

This is the transcript of a radio conversation of a US naval ship with Canadian authorities off the coast of Newfoundland in October, 1995. Radio conversation released by the Chief of Naval Operations 10-10-95.

- **Americans: Please divert your course 15 degrees to the North to avoid a Collision.**
- **Canadians: Recommend you divert YOUR course 15 degrees to the South to avoid a collision.**
- **Americans: This is the Captain of a US Navy ship. I say again, divert YOUR course.**
- **Canadians: No. I say again, you divert YOUR course.**
- **Americans: This is the aircraft carrier USS Lincoln, the second largest ship in the United States' Atlantic fleet. We are accompanied by three destroyers, three cruisers and numerous support vessels. I demand that YOU change your course 15 degrees north, that's one five degrees north, or countermeasures will be undertaken to ensure the safety of this ship.**
- **Canadians: This is a lighthouse. Your call.**

Undvikande av kollision

Högerregeln

- I luften gäller högerregeln när man möter ett annat flygplan mitt emot eller från sidan.
- Om du hinner upp ett annat flygplan skall du "köra om" på höger sida.
- Möter man ett plan på marken skall man hålla till höger, dock så får man "köra om" på den sida som är lämpligast.

Undvikande av kollision

Andra sorters luftfartyg

Man skall alltid väja för mer "svårmanövrerade" luftfarkoster

- Motorflygplan väjer för luftskepp, ballonger och segelflygplan.
- Luftskepp väjer för ballonger och segelflygplan.
- Segelflygplan väjer för ballonger.
- Motorflygplan skall också väja för andra farkoster med nånting på släp.

Undvikande av kollision

Flygplatsen

- Flygplan på marken väjer alltid för flygplan i luften
- Flygplan på final har företräde före alla andra i luften
- Flygplan på lägre höjd har alltid företräde

På marken gäller högerregeln vid möte.

Undvikande av kollision

Turbulens kategorier

”Wake Turbulence” är de vingspetsvirvlar som blir efter ett flygplan, ju tyngre plan desto större virvlar. Av den anledningen delas flygplan in i olika kategorier

- L – MTOM $\leq$ 7000kg
- M – MTOM $>$ 7000kg men $<$ 136000kg
- H – MTOM $\geq$ 136000kg
- J – A380

Av den anledningen kommer trafikledningen att ha en fördröjning mellan start av olika flygplan.